

דהלכתא דאין הלכה כר' יוסי אלא כר' משמיה דראב"ע ור"ח גופא הא סד
ביה לקמן בשמעתין ואמר אין הלכה כרבי יוסי ומש"ה לא רריך לדחוקי לפיל
למימר דתרחי ש"מ שאין לורך לזה דבפשיטות מסיק שפיר דרבי יוסי סבירא
ליה דקריאת שמע בלשון הקודש ומש"ה מוקי לשמע דבעיקן ששמיע לאזני כול
נכון ודו"ק ועיין בסמוך :

י"ג אבל תרומה משום ברכה וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא . מראה
לדלווחא דמילתא מסיק הכי בחדא דאית ביה תרתי טעמי כיון דקושטא
דמילתא הכי הוא דפשיטא לן במכילתין דברכת המלות אין אלא מדרבנן אבל
באמת אפילו אי הוי ברכה תרומה מדאורייתא ואינו יולא לרבי יוסי דיעבד אפ"ה
מתוקמא שפיר מתני' דתרומה כרבי יוסי לעינן דיעבד דתרומה עלמה דתרומת
החרש תרומה כיון דלאו בברכה תליא מילתא אלא דלפ"ז לא ידעתי למה כח
רש"י בסמוך בד"ה ממאי דל"ג אפילו ולכאורה כוונתו דהא דקאמר דלמא רבי
יהודא היא היינו משום דלא מתוקמא ליה שפיר כרבי יוסי דאפשר דר' יוסי לא
שני ליה בין דאורייתא לדרבנן דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וכי הוה
דס"ל בק"ש דאפילו דיעבד לא יולא ה"ה מתרומה ונראה שמה שהבחינו לרש"י
ז"ל לזה היינו משום דלשון הגמרא דבסמוך דקאמר במאי אוקימתא כרבי יוסי
ואלא הא דתניא כו' א"כ משמע דלמאי דבשי למימר מעיקרא ודילמא ר"י היינו
משום דכרבי יוסי לא מתוקמא כלל כל זה נראה לי בכוונת רש"י . אמנם לפי מאי
שפירשתי יתבאר דשפיר גרס אפילו דהא כרבי יוסי ממ"נ לעולם מתוקמי שפיר
דאף אה"ל דלא שני ליה בין דאורייתא לדרבנן אפ"ה א"ש דדיעבד מיהו תרומת
תרומה דמ"ש מכל ברכות המלות שיש בנאותן מעשה שאין הברכות מעכבות
המלות . והא דאמרינן נמי בסמוך במאי אוקימתא כרבי יוסי ואלא הא דתניא
כו' מלאתי יסוב לזה בש"ס דפ"פ ש"כ ב"ה במאי אוקימתא כרבי יוסי דאי ר"י ט'
ונראה שכוונה כן ע"פ גדול א' ונחזקון לחזקון הדברים עלמן שכתבתי דודאי לעולם
בכל ענין מתוקמא שפיר מתני' דתרומה כרבי יוסי אלא הא דקאמר במאי אוקימת'
כרבי יוסי ואלא הא דתניא היינו להך אוקימתא דמוקי לה דוקא כר' יוסי דאי
ר"י אפילו לכתחילה נמי ואלא נקטה שפיר ואלא הא דתניא כו' כ"ל בכוונת
בעל הג"ס כיון שפי' זה מוכרח מלך עלמו הדפרישית וא"כ לפ"ז למאי דכתב רש"י
דל"ג אפילו היינו בעינן אחר ואין להאריך ודו"ק : **י"ד** ודילמא ר"י היא ואמר
גבי ק"ש נמי דיעבד אין לכתחילה לא . כבר כתבתי דודאי מאן דסבירא
ליה דלכתחלה לריך להשמיע לאזני היינו מן הסורה דמשמע להדיא בסמוך במימר'
דר"י משמיה דראב"ע וכדמשמע ג"כ בלשון הסוס' סוף ד"ה להודיעך דמאן דליח
ליה שום דרשה דשמע מן הסורה פשיטא דאף לכתחילה א"ל להשמיע לאזני אלא
ע"כ דמן הסורה אפ"ה יולא דיעבד כיון דלא שינה הכתוב לעכב א"כ יש לומר
דלמאוס בעלמא כתבו קרא אלא דלפ"ז י"ל א"כ מ"ט דרבי יוסי ודוחק לומר דרבי
יהודה ורבי יוסי פליגי בהך סברא אי דרשא דקרא לכתחלה או דיעבד ויש ליישב
לפי מ"ש בסמוך דהא דאמרינן תרתי ש"מ היינו אליבא דר"ח דוקא דלא משמע
ליה לחלק כלל בין לכתחילה או דיעבד דלא בעיקן שינה לעכב ומש"ה איכא למימר
דטעמא דרבי יוסי משמע לחוד משא"כ למאי דבשי למימר השתא דלא כר"ח אלא
דאיכא לאוקמי מתני' נמי כר"י משמע ליה השתא דכל שינה דלא שינה לעכב יש
לחלק מן הסורה בין תחילה לדיעבד והיינו כדאשכחן לר"י משום ראב"ע בסמוך
וא"כ לפ"ז איכא למימר דהא דר' יוסי ס"ל דאפילו דיעבד לא יולא ע"כ לאו משמע
יליף ליה דשמע איצטריך לאשמעינן דבכל לשון כסחם משנה דר"פ אלו נאמרין
דבעיקן לאוקמי אליבא דכ"ע אפילו כרבי יוסי וכ"ש למאי דמשמע לן השתא דלכנס
כרבי יוסי ולפ"ז ע"כ דטעמא דר' יוסי היינו משום דיליף לה מהסכת ושמע דמייתי
הש"ס לקמן בסוף הסוגיא או משום דס"ל דבעיקן למימר מעיקרא ומדכתיב
הסכת ושמע כל' כפול ועיין מה שאכתוב שלהי שמעתי' בשם הרשב"א דהא פשטא
דהסכת היינו נמי לשון שמיעה כרי ששינה הכתוב לעכב או משום דס"ל כחשקא
לקמן דהסכת ושמע בד"ה כתיב ויליף ק"ש בגז"ש דשמע שמע חד"ס והיינו כברייתא

דלקמן דף בסמוך דמייתי הש"ס אמתני' דהתומין כן י"ל :
בתום גד"ה ודילמא ר"י היא ור"ח וכלא אין מחכ ר"י ברישא וי"ל דפשיטא
מדסיפא כו' עכ"ל . ולכאורה דברייהם תמוכים אדרבה בכמה דוכתי
בש"ס משמע להיפך מדסיפא ר"י רישא לאו ר"י ואדרבה משמע בכל דוכתי דסחם
משנה ר"מ ועוד דכי מוקמינן דת"ק ר"י היא וא"כ פליג על רבי יוסי בסברות
הפוכות ברישא ובסיפא ובדוכתי טובא כתבו הסוספות דלא מסתבר לאוקמי
בכה"ג והרשב"א ז"ל הוסיף על ל' הסוס' דמוקמינן לת"ק ר"י משום דבר פלוגתא
דרבי יוסי הוא ולכאורה גם כזה לא הועיל כלום דהא ר"מ נמי בר פלוגתא דר'
יוסי הוי וא"כ טפי הוי לן לאוקמי סחם תנא דרישא ר"מ היא כמו בכל דוכתי
ממאי דמוקי לה כר"י וקשיא כל אופן הקושיא שכתבתי . ולעג"ד לראש ליישב
בפשיטות דכיון דהא דמקשה ודילמא משמע ליה בפשיטות דת"ק דמתני' דאמר
יולא היינו דוקא דיעבד כדמסיק טרע דתני הקורא א"כ מה"ע גופא משמע
ליה דת"ק דמתני' ר"י היא מדאשכחן להדיא דהכי ס"ל לר"י משום ראב"ע בבחייתא
דבסמוך וממאי טעמא גופא לא מני למימר דסחם תנא דרישא היינו ר"מ דהא

ידיים אלא כדי להחפול בעשרה וכן לקמן צ"ל מי שמחו גבי
בעלו לנעילתא כרז חסדא דרב חסדא לייט אמאן דמהדר
אמיא בעידן ללותא ולא הזכיר ק"ש כלל, הילכך נראה דאין
לחלק.

אבל תרומה דאי עבד שפיר דמי. אבל אי הויא זרכת תרומה
דאורייתא משמע דתרומתו אינה תרומה דהזרכת
מעכצת ההפרשה א"ע"ג דזרכות אינן מעכצות היינו משום
דהויין מדרבנן אבל אי הויין דאורייתא מעכצות ולא הויא
הפרשה.

דילמא ר' יהודה הוא. לא זכר ר' יהודה במתני' גבי לא
השמיע לאזנו ולא אלא פשיטא ליה מדאורייתא ר' יהודה
בסיפא דת"ק דרישא היינו ר' יהודה.

להודיעך כמו דר' יוסי דאפילו דיעבד נמי לא. וא"ת
ולשמעינן כח דר' יהודה לכתחלה נמי שפיר דמי
וכח דהיתרא עדיף, וי"ל דלא חשיב ליה כח דהיתרא דפשיטא
היא דכיון דלא דריש שמע השמע לאזניך וכו' מהיכא היתאי
לן דלכתחלה לריך שישמיע לאזנו.

חויך מהרש. סתם חרש דעלמא הוי שאינו שומע ואינו מדבר
אבל זה מדבר ואינו שומע כיון שיכול לקרות את
המגיילה, וא"ע"ג דבעלמא הוי כפקה לכל דבריו הכא לא כיון
שאינו יכול להשמיע לאזנו.

ר' יהודה מכשיר בקטן. תימא באיזה קטן מיירי אי בנה
הגיע לחינוך מ"ט דר' יהודה דמכשיר והא אמרינן ברי"ה
פ' ראוהו צ"ד כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוילא את הרבים
ודי חובתן ואי בהגיע לחינוך מ"ט דרבנן דפסלי והלא אחרים
אינן חייבים אלא מדרבנן ואמאי לא אחי קטן שהוא חייב
דרבנן ומפיק גדול שגם הוא אינו חייב אלא מדרבנן, דהכי
אמרי' לקמן פ' מי שמתו דבן מצרך לאביו ומוקי לה כהם
כגון שלא אכל אביו אלא שיטורה דרבנן בזית או כביצה דאתי
דרבנן ומפיק דרבנן, וכן נמי קשה בהלל דאמרינן צפרק לולב
הגזול דאין עונין אחר הקטן הקורא את ההלל אלא אומר
אחריו מה שהוא אומר ומשמע דבקטן שהגיע לחינוך מיירי
מדקרי הלל ואמאי אין עונין אחריו ליתי דרבנן וליפיק דרבנן,
וי"ל דשאני גבי זרכת המזון שחומרה יחירה היא מה שהייבו
ישראל ענמן בזית או כביצה כדאמרינן לקמן צ"ל מי שמחו
ולא אשא פנים לישראל הילכך בקל קטן להוילאו משא"כ
בשאר חייבי דרבנן, אי נמי לא דמי הלל ומגלה לזרכת המזון
שהלל ומגלה ענמן אינן אלא מדרבנן וקטן מדרבנן הילכך אינו
מוילא גדול דליכא אלא חד חייבא דרבנן אבל גבי זרכת המזון
גבי קטן ליכא אלא חד חייבא דרבנן שהרי הקטן אכל כדי
שצבו ואי הוי גדול מחוייב מדאורייתא הילכך מוילא את
אביו דאיכא חד מדרבנן. ואי קשיא לך הא דאמרינן בערבי
פסחים גבי רב ששה ורב יוסף דהוי אמרי אגדתא ומפרש
טעמא דהם משום דקסברי מלא בזמן הזה מדרבנן וסומא
מחוייב מדרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן ואמאי והא איכא
בדידהו תרתי דרבנן והיאך מפיקי אחרים דלית זבו אלא חד
מדרבנן, וי"ל שיש חילוק בין קטן שלא נתחייב מעולם לסומא
שכבר הגיע לכלל חייב דאורייתא.

אמר רב מתנא כ"י חסורי מהסרה והכי קתני. משום דפסקין
לקמן כר' יהודה וסתמא דמתני' נמי אליבא דיהא
ליה לאוקמי סתם מתני' דמגלה כותיה, ורשב"ס פ"י לפי
שהמשה קרה דבריה שהיה לה לפרש דר' יהודה איירי בקטן
שהגיע לחינוך דאי לא הגיע פשיטא דלא מהני הילכך דוחק
להגיה המשנה.

קריאת מגילה מצרכין על מקרא מגילה ולגמור נמי הוי קריאה
כמו ותיקין גומרין, ומה שנהגו פעמים לשנות לקרות לגמור
כדי לרמוז לזכור מחי גומרין ומחי מדלגין, ועוד ראה מ"ע
שני דמנהג אבותינו בידינו ומצרכין ולונו ביום שני על הקיעה
שופר ועל אכילה מלה, ולא דמי להביא דמנהג של ערבה
דאינו אלא עלטול בעלמא וכיון דלאו תקנה היא לא חשיבא
למקצב זה זרכת אבל קריאת הלל דבר חשוב הוא א"ע"ג
דאינו אלא מנהג בעלמא ראוי לקבוע עליו זרכת, ועוד אמרינן
בירושלמי אם הלכה רופפת צידך ראה היאך הלצור נוכגין
וכבר נהגו לזכר עליו.

טועם ואין צדך כלום. פ"ה כגון שחזר ופולטה לכך לא
חשיבא הטעימה הנאה וגם אין לריך זרכת ומיכו דוקא
רביעית אבל טפי מרביעית חשיבא הנאה לענין חטנית, ומיכו
נראה כי זרכת לא לריך כיון שאינו נהנה בחוך מעיו.
ע"ב. חוזר ואומר חמת או אינו חוזר ואומר חמת: פ"י אם
שהה בנתיים אבל בשלא שהה פשיטא דלא יאמר פעמים
חמת.

ויאמר אינה נוכח אלא ביום. דקא סבר דליית הוי מלות
עשה שהזמן גרמא כר' שמעון דפליג ארבנן במנהוח
פ' התכלת. מכאן אומר ר"ת דהלכה כר' שמעון וכן כל אמוראי
דלעיל סברי דאין אומרינן פרשת לילית זלילה, וכן משמע בשבת
צ"ל במה מדליקין גבי ר' יהודה זר אלעאי שהיו תלמידיו
מהביאין כגפי כסותם מפני שלא היו להם לילית צסדינם
דקאמר ואינהו סבור משום כסות לילה מדנקט תלמודא האי
טעמא ושכך הני טעמי אחריתא דמנחות ש"מ דאליבא
דהילכתא נקט טעמיה, ועוד דצ"ל במה מדליקין גבי הא דפריך
דכי היכא דמרבינן שאר בגדים לענין עומאה נרבי נמי לענין
ליילית מאשר תכסה ומשני הכוא מצעי ליה לרבות כסות סומא
וכיינו כר' שמעון ולא קאמר לרבות בעלת חמש דהיינו זרבנן,
ועוד סתם ברייתא צ"ל קדושין קא חשיב ליילית בהדי מלות
עשה שהזמן גרמא, ועוד דבזבחים פליגי תנאי ומרבה חד
כסות סומא מאשר תכסה ואידך מאשר ולא קאמר דס"ל
זרבנן אלא דוחק להעמיד שניהם כר' שמעון אליבא דהילכתא.
פטור מק"ש. א"ע"פ שהזכיר כל המלות האמורות בתורה
הוארך להזכיר אלו שזמנם קבוע דאי לא תנא אלא כל
המלות הוב אמינא דלא איירי בהנך שזמנם קבוע.

שלוחא הוא דעוית. נמלא כתוב על רבינו יהודה שהביא לו
השלוח עליהו וכבר קרא ק"ש בצרכותיה ונתעטף
בעליהו והחפול והביא סעד לדבריו מהך דרב דאנח תפילין
בין ק"ש לתפלה ומאי שנא ליילית, ונראה שודאי יש לחלק
דתפילין שאני כדאמרינן לקמן ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויחפול
וזו היא מלכות שמים שלימה. ועוד נראה דמן הסברה יש
לחלק דשאני תפילין שכתוב בהן קבלה [מלכות] שמים ועול
מלות וקראן הכתוב זכרון ואות והם מלות בגופו של אדם
אבל מלות ליילית אינה [בגופו] אלא שהייב הכתוב להעיל
ליילית בצנוד שיש לו חרבע כנפות ואם לא ילכשה עתה ילכשה
לאחר זמן ואין להפסיק בין ק"ש לתפלה בשביל טעיפת ליילית.
דף ט"ו ע"א. רב חסדא לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן
ק"ש. כתוב בצפריים ה"מ לק"ש אבל לתפלה
צעי אהדורי דאמר ר"ל [לאכול] [לגבל] ולנעילה ולתפלה
ד' מילין כמו שגוייה בצפריים צ"ל אלו עוברין וצחולין פ'
העור והרועב, ולא נמלא גירסא זו בצפריים ישנים וגם רש"י
לא פ"י כן והדין עמו דכי האי דלית ליה לאהדורי בעידן ק"ש
משום שלא יעבור הזמן ה"ה נמי לענין תפלה דמאי שנא
הא מהא, ורש"י נמי לא פירש שם טעמא דתפלה משום נעילה

ע"ב. חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה. ולא צ"ל למימר ה"מ ק"ש דאורייתא אבל תרומה דרבנן שרי אפילו לכתחלה כדמפלגין לעיל לר' יוסף ז"ל דאורייתא לתרומה דרבנן משום דלענין לכתחלה אין להתיר דרבנן יותר מנדאורייתא דכפסול דיעבד דוקא שייך לאפלוגי.

אלא הא דתניא לא יצרך אדם ברכת המזון וכו' אי ר' יוסף אפילו דיעבד נמי לא. תימא היכי מדמי ברכת המזון לק"ש בשלמא תרומה דלעיל ומגלה דלקמן שהם מדרבנן [יש] לדמוחם לק"ש שהקנו שצריך להשמיע לאזנו כמו צק"ש אבל ברכת המזון דאורייתא ולא כתיב בקרא צריך שישמיע לאזנו למה יתקנו חכמים שלא יא' אם לא השמיע לאזנו כיון שמן החורה יא' והיכי פריך כ"כ בפשיטות אי ר' יוסף הא אמר דיעבד נמי לא דתקנת חכמים היא די לנו זזה שנאמר שלכתחלה צריך אבל דיעבד יא', וי"ל דפשיטא ליה דגמרינן ברכת המזון מק"ש, ואע"ג דכסוטה מפקי מחרי קראי בפרק אלו גמרינן דברכת המזון [וקריאת] שמע אם אמרן בכל לשון יא', שמע בכל לשון שאתה שומע ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת בכל לשון שאתה מצרך, לא חילטו רבנן אלא משום דליהו שני כתובים הבאים כאחד ולא נגמור אחרונה מנייהו, ועוד דלא ריכי אלא למי' כל התורה כולה בלשון הקדש נאמרה וריכי בני קראי להכשירן בכל לשון ולא יליף מעלמא, א"ג אפילו לא הוי דאורייתא מסתבר שכיון שחקנו שצריך להשמיע לאזנו כמו צק"ש תקינו לגמרי כמו צק"ש דאם לא השמיע לא יא'.

אלא מאי ר' יהודה היא ואפילו לכתחילה אלא הא דתניא לא יצרך אדם ברכת המזון בלבו כו'. הקשה הראב"ד אדפריך מברכת המזון מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסף (קשיא) לקשי' מר' יהודה גופיה דקאמר מכשיר צקטן מכלל דבחרש מודה, ותירץ דהא עדיפא ליה לאקשווי משום דחרש חד טעמא וקטן חד טעמא ובחרש קא פליג עליה בדוכתא אחריתי דשמעינן ליה במתני' דאין צריך להשמיע לאזנו משום הכי לא פליג אלא צקטן משום הכי ינחא ליה לאקשווי מברכת המזון.

אלא אי אומר הכי אומר וכו' עד אבל בשאר מלות דברי הכל יא'. ז"ל דרב יוסף פליג אסוגין דלעיל משום דלעיל מדמינן ברכת המזון לק"ש, וקשה דהוה ליה למימר רב יוסף אמר.

דף ט"ז ע"א. אהלם לנחלים. פרש"י דכתיב כנחלים נטו כגומת עלי נהר כנחלים נטע ה', ופשיטא דקרא חיירי צבשמים כדכתיב מור ואכלות, וטפי נראה דדריש מדכתיב מה עוזו אהליך יעקב וכו' וסמיק ל' כנחלים נטו. **הקורא** את שמע ואינו יודע להיכן טעה יחזור לתחלה הפרק. ודוקא שאינו יודע להיכן טעה אבל אם ידע שאמר כל הפרק וזכר שדילג פסוק אחד או תיבה אחת אינו צריך להתחיל אלא מאותו פסוק ואילך, והכי תניא בתוספתא דמכילתין הקורא את שמע וטעה והפסיק צו פסוק אחד לא יתחיל בראש הפרק אלא יתחיל מאותו פסוק ואילך וגומר עד סוף וכן במגלה וכן בחפלה.

חתן פטור מק"ש לילה הראשון וכו'. ופטור זין ציוס זין צילגה אם לא עשה מעשה אבל לאחר ד' לילות אע"ג דטריד ולעיר דלא מלי צטיל מ"מ לא עריד כולי האי כי כבר נתחייש קלת.

ומעשה ב"ג שנשא, כלומר אם אדם גדול כרי"ג רואה ליטול את השם הכי זה הרשות צידו ואין זה מעשה לסתור.

ובעל הבית זין כך וזין כך ירד למטה ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו. הא לאו הכי מלי להתפלל, ונח דמי להא דאמרינן לעיל לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא על גבי שרפרף ולא על גבי מקום גבוה ויתפלל דכיון דעלה לאינן לעשות מלאכתו הוי כאדם שעלה לעליה ומלי להתפלל אי לאו משום שאין דעתו מיושבת עליו.

לא קשיא הא בפרק ראשון הא בפרק שני. פרשתי לעיל דלרבי לאו דוקא פרק ראשון אלא די צפוסק ראשון אבל כרי"ג פירש דרבי מודה הכא דצטין שיהו צטלין ממלאכתן בפרק ראשון דהא רבא קבלה להא דרב מרי ולא משום דצטין כונה בצלויה פרק [אלא] אי לא צטילי ממלאכתן משוי ל' עראי כי הא דאמרינן צפ"ק דיומא דאסור לרמוז צטנייס בפרק ראשון משום דכתיב ולא אחוי קראת יעקב.

אי ר' יהושע מאי איריא פועלים אפילו כל אדם נמי. וליכא למימר דכל אדם רשות ופועלים חייבין דמילתא דפשיטא היא דכיון שכל אדם יכול להתפלל לכתחלה מעין י"ח דפועלים צריכין לעשות כן.

וחותם בברכה הארץ וכולל צונה ירושלים באמנע. יש כח ציד חכמים לתקן ולקצר הצרכות לפועלים כדי שיסכרום צעלי צתים.

ע"ב. ובמקום אסענים לא גזור רבנן. דכיון שאינו עושה להתענג מותר לרחוץ צימי אצלו, וכן מותר לחוף ראשו אי קשיא ליה ערצוביא דרישיה וכן יולדת צימי אצלה דלא גרע מאסענים דהכא, וכן מלינו ציוה"כ אע"ג דסיכה אסורה אמרינן מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש, ואמרינן צירושלמי דפירקין אבל אסור ברחינה כל שצעה הדא דתימא ברחינה דתענוג אבל ברחינה שאינו של תענוג מותר [כי] הא דשמואל בר בא עלו לו חטטין אחי שילי לר' מיאשא מכו דיסחי אמר (יבכס) [יסכה] צמה אכן קיימין אי בדבר שיש צו סכנה אפילו צט"ב אפי' ציוה"כ נמי אלא כשאין צו סכנה, ודלא כמו שפ"י ר"ח דאסענים היינו שהוא מסוכן דכיון דלרפואה היא צעמא דחזק שרי ליה [ולא] כל דאמר אסענים אי מהימנינן ליה עד שיאמרו צקיאים.

וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין. מפרש עלה צירושלמי מכאן שחלמידו של אדם חציב עליו כצנו וכן עבדו המשמשו כרצונו חציב עליו כצנו דאי לאו הכי תנחומין על אחר למא ואפילו הוא זן תורין.

דף י"ז ע"א. איני צריה וחצרי צריה. כלומר כך יש לו לב להצחין זין טוב לרע כמוני.

כל העוסק בחורה שלא לשמה נוח לו שלא נצרה. וא"ת הא אמרינן צריש פי' מקום שנהגו רבא רמי כתיב כי גבוה עד שמים חסדך וכתיב מעל השמים לא קשיא כאן צעוסקין לשמה כאן צעוסקין שלא לשמה אלמא מעליותא היא ואמרינן נמי לעולם יעסוק אדם בחורה ובמלות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה צא לשמה, וי"ל דתרי גוויי שלא לשמה הם הכא חיירי [שאינו לומד כדי לקיים אלא כדי לקנות את חצירו והחס חיירי] שלומד תורה ומקיים המלות כדי שיכדוהו וגרסי צירושלמי דפ"ק ולא מודה ר' שמעון שמתסקין לעשות סוכה ולולב כו' ולית ליה לר' שמעון הלומד ע"מ שלא לקיים נוח לו שלא נצרה א"ר יוחנן הלומד על מנת שלא לעשות נוח לו אלו והפכה שלייתו על פניו ולא יא' לאויר העולם וכו' האי גוונא מיירי צשמשתין.

ע"ב. אין פרץ שלא תהא סיעתו כסיעתו של דוד שיא' ממנו אחיתופל. ושייך ציה לשון פלגה שפרץ במלכות בית דוד, וילתא שייך גבי דואג שיא' לתרצות רעה כדאיהא

הלכות פסח תלא תלב

ט

יא אם הוא יושב ולומד קודם צאת הכוכבים (ב) * ואומר לחבירו לך שאינו לומד שכשיגיע * (עי' צ"צ א"ח סי' מ"ז) זמן הבדיקה יזכיר אותו ויפסיקו מלמודו הרי זה מותר אף אם הוא תוך חצי שעה לפני צאת הכוכבים:

א גמ' מימרא

דרכי יהודה אמר

רנ ד' ו'

ב גמרא שם

ג טור

ד רמ"א סי' י

ה ב"י

ו רמ"א שם

ז דרכי משה סי'

ס"ק ג'

ח כל ט רמ"א

סעי' א'

ט ט"ז ס"ק ב'

מ"א ס"ק ב'

תלב דין ברכת בדיקת החמץ ובו י"ב סעיפים:

א ^א קודם שיתחיל לבדוק צריך לברך כמו שמברכין על כל מצות מדברי סופרים ומה הוא מברך בא"י אמ"ה אקב"ו י על ביעור חמץ ואע"פ שבשעה זו אינו מבערו עדיין מכל מקום כיון שלאחר הבדיקה מיד הוא מבטל ומפקיר כל החמץ שנשאר בביתו שלא מצאו בבדיקה זו הרי ביטול זה נקרא ביעור כדינו לחמץ שאינו ידוע לו שלא מצאו בבדיקה והחמץ הידוע לו הוא מצניעו עד למחר שיאכל ממנו עד שעה ה' והמותר מבערו מן העולם וביעור זה שביום י"ד וביטול זה שבלייל י"ד אין מברכין עליהם כלום ד והן נפטרין בברכה שבירך על הבדיקה שהיא תחילת הביעור לפיכך מברכין עליהם על ביעור חמץ:

ב ולמה אין מברכין על בדיקת חמץ שהוא מתחיל בה מיד ה לפי שאין הבדיקה תכלית המצוה שהרי מי שבדק ולא ביער את החמץ שמצא בבדיקה לא עשה ולא כלום וכן אם לא ביטל חמצו אחר הבדיקה עדיין לא נגמרה מצות ביעור חמץ:

ג ולמה אין מברכין שהחיינו קודם הבדיקה והרי היא מצוה הבאה מזמן לזמן ו לפי שמצוה זו היא לצורך הרגל לתקן הבית ולבער החמץ מתוכו לצורך המועד לפיכך היא נפטרת בברכת שהחיינו שמברכין ברגל בקידוש לילה:

ד אם בירך אקב"ו ו לבער חמץ יצא ואין צריך לחזור ולברך וכן כיוצא בזה בשאר מצות שמברכין עליהם בלשון על כמו על אכילת מצה על אכילת מרור אם בירך עליהן בלמ"ד לאכול מצה לאכול מרור יצא וכן כל המצות שמברכין עליהן בלמ"ד לקבוע מזוזה לקרוא את הלל אם בירך בלשון על קביעת מזוזה על קריאת הלל יצא אבל לכתחלה צריך לברך על כל מצוה ברכה שתקנו לה חכמים וטעם שינוי הנוסחאות בברכת המצות הוא מבואר בראשונים ע"ש:

ה אם שכח לברך קודם התחלת הבדיקה ^ו אם נזכר קודם שגמר את הבדיקה לגמרי דהיינו שנשאר לו עדיין לבדוק מקום אחד או אפילו זוית אחת ואפילו חור אחד (אם הוא בענין שיש לחוש שמא יש שם בחור כזית חמץ עיין סי' תמ"ו (סעיף א')) חייב לברך קודם שיגמור בדיקה זו אבל אם נזכר לאחר שגמר בדיקתו לגמרי לא יברך כלום שכל המצות מברכין עליהם עובר לעשייתן אבל לאחר גמר עשייתן היאך יברך וצונו לעשות מצוה פלונית ואינו עושה כלום כיון שכבר עשה ^ט (א) ויש מי שאומר שאף על פי כן יברך למחר בסוף שעה ה' כששורף את החמץ שמצא בבדיקה שהרי

קונטרס אחרון

(ב) ואומר לחבירו כו'. בלתי זוטא³⁶ העתיק מותר ללמוד משמע אבל לדבר הרשות לא מהני וכן הוא במ"א סי' ער"ה³⁷ למד שינוא וע"ש בט"ז³⁸ ונריך לחלק בין זה להא דאמרינן בפ"ג דסוכה³⁹ דלא מהני מוסר שינתו לאחרים משום דערך ערנא לריך: (א) ויש מי שאומר כו'. כך כתב הט"ז⁴⁰ ואף המג"א⁴¹ כ"כ אלא דיש לומר דהמג"א מירי מעיקר הדין דשורפין בתחלת שש ושיין לנרך וזונו שיש כאן מצוה מדבריהם אבל למנהגנו ששורפין בסוף חמש כמו שנחבאר בס' תל"ד⁴² אף ינרך על ביעור כיון שאינו מצוה עדיין לבער והרי זה כמנרך בתחלת השנה וכן כתב הרא"ש⁴³ בהדיא אלא דסמרא ליה דמשהגיע שנת עובר עליו בכל יראה וכל ימנא מן התורה ומשהגיע שש עובר בכל יראה מדברנן וא"כ מן הדין לריך לבערו בסוף ה' כדי שלא יעטר כשחגיע שעה ו' ואפילו הכי כתב דאין לנרך על זה וכל שכן לדין דאינו עובר בכל יראה עד הלילה ומשהגיע ו' הוא מצוה להחמיק בביעור מן התורה ומדברי סופרים משחגיע ששים אבל קודם לכן אינו מצוה כלל ואין ינרך שהרי המפרש חס תוך ל' יום שהוא סי' לבדוק ואף על פי כן אינו מנרך לפי שאינו זמן ביעור לרוב העולם כמו שיחבאר בס' תל"ז⁴⁴ וכל שכן המנער קודם שש שאף לו בעלמא אינו זמן ביעור אלא מנהג בעלמא ודוחק לחלק בין שעה מועטת לשעות הרבה דאם כן נחת דנריך לשיעורין ועוד כל שיעור חכמים ק' הוא מנע

(36) סי' ער"ה סק"ח: (37) סק"ה: (38) סק"א: (39) כ"ז ע"א: (40) סק"ב: (2) סק"ב: (3) סעיף י"ג: (4) פסחים פ"א סי' י': (5) סעיף י':

הלכות פסח תלב

שהרי שריפה זו עיקר ביעור חמץ והיה ראוי לברך עליה אלא שפוטרין אותה בברכת על ביעור חמץ שמברכין בשעת בדיקה וזה שלא בירך בשעת בדיקה צריך לברך בשעת השריפה ויש לחוש לברך אותה בלא שם ומלכות:

י כה"ג מק יעקב
יא רא"ש סי' י'
יב רמ"א סימן
קס"ז

ן אסור להפסיק בשום דיבור בין הברכה לתחלת הבדיקה כדרך שאסור להפסיק בשאר כל המצות בין הברכה לתחלת עשיית המצות ולכתחילה יזהר י' שלא ידבר בינתיים כלל י' אפילו מעניני צרכי הבדיקה י' אלא אם כן הוא בענין שאי אפשר לו להתחיל לבדוק אם לא ישיח אבל אם עבר ושח בינתיים בצרכי הבדיקה אין צריך לחזור ולברך י' אפילו היה אפשר לבדוק בלא שיחה זו י' אבל אם שח בינתיים שיחה שאינה מענין הבדיקה כלל צריך לחזור ולברך:

יג פס"י קס"ז
יד משמעות
אחרונים
טו הסכמת
הפוסקים
טז רא"ש שם
קוש"ע שם
יז פ"ח

ז במה דברים אמורים כששח קודם שהתחיל לבדוק י' אבל אם שח לאחר שהתחיל לבדוק אין צריך לחזור ולברך י' כיון שכבר התחיל במצוה שבירך עליה (עיין סי' תקצ"ב (סעיף ו')) וכן אם הולך י' ובודק מחדר לחדר ומבית לבית אין הליכה זו שבאמצע מצוה חשובה הפסק להצריכו לחזור ולברך כמו שאין השיחה שבאמצע מצוה חשובה הפסק מכל מקום י' לכתחלה אין להשיח שום שיחה באמצע הבדיקה י' אפילו בדברי תורה כי אם מעניני צרכי הבדיקה לפי שיש אומרים שאף המשיח באמצע המצוה י' הרי זה הפסק וצריך לחזור ולברך כשיגמור המצוה ואינו דומה למשיח באמצע סעודתו כשיושב בסוכה שאין צריך לחזור ולברך לישב בסוכה י' לפי שאינו מוכרח בישיבה זו שלאחר השיחה שאם ירצה שלא לאכול עוד ושלא לישב בסוכה הרשות בידו אבל בבדיקת חמץ מוכרח הוא לגמור את הבדיקה שלאחר השיחה שחייב לבדוק בכל המקומות שמכניסין בהן חמץ ואלו היה שוכח לברך בתחילת בדיקתו היה חייב לברך בגמר בדיקתו לכן גם עכשיו חייב לחזור ולברך כיון שהפסיק בשיחה אחר ברכה הראשונה וכן כיוצא בזה בשאר כל מצות שהן חובה ואי אפשר לאדם לפטור את עצמו מהן:

יח ד"מ הלל מק
יעקב
יט רא"ש שם
קוש"ע שם
כ ע"י ט"ז ה"ד
כא רא"ש שם
כ"ב מ"א
כב ט"ו ס"ק ג'
כג משמעות
הרא"ש וטור
ז"ע
כד עולם שבת
ע"י ס"י
כה אחרונים

ח י' חובת הבדיקה היא על בעה"ב אבל בני ביתו האוכלים משלו אין חיוב הבדיקה חל עליהם כלל (אלא אם כן אין האיש בביתו כמ"ש סי' תל"ו (סעיף ג')) כיון שאין החמץ שלהם אבל אם בעה"ב רוצה לעשות בני ביתו שלוחים לדבר מצוה שיבדקו הם הרשות בידו י' ויברכו הם ברכת על ביעור חמץ ומכל מקום י' נכון הדבר שיבדוק הוא בעצמו

קונטרס אחרון

ברגע שקודם זמן הנרכה אם מנרך הוה ליה זרכה לנטלה כיון שעדיין לא הגיע זמן המנוה איך ינרך וזונו והפרי חדש' לשיטתו חז"ל דבסי' תל"ז סבירא ליה דכולי שחא זמניה הוה ומנרך אכל לרמ"א שם ז"ע ואף הט"ו לא כ"כ אלא לפי מה שכתב הרא"ש דמשנה ג' ו' איכא גל יראה דאורייתא (ודוק היטב בלשונו בסמ"ט ו' ובסמ"ט י' ומשכח דהכי הוה ועיין בכסף משנה (ספ"ג) [סוף פ"א] ואם כן קודם ו' לרין לבער שלא יעבור צנל יראה דרענן אכל למ"ש הרמב"ם י' וראב"ד י' וכסף משנה ומ"מ ומ"א י' ומק יעקב י' דאינו עובר צנל יראה עד הלילה ז"ע האין ינרך ונפרט למ"ש הרמב"ם י' וכל ט"ו י' דאם רצה לבער צלילה הרשות בידו וא"ל להממין למחר עד סמוך לזמן איסורו א"כ שמע מינה דלא סבירא ליה כהרא"ש:

וב"ז למנהגו שמנערין בקוף ה' אכל אם מנער משש ואילך פשיטא דמנרך כדעת הט"ו ומ"א ומ"ש המק יעקב י' קצת ראה שלא לנרך מהא דאינו חזר ומנרך על הביעור למאן דאמר דשיחה מפסקת באמצע הבדיקה ע"ש הנה עיין מ"ש הט"ו סק"צ האין ינרך זרכה אחת ב' פעמים במנוה אחת כו' ובסק"ג כתב כל שלא גמר עדיין אחרו חלק נקרא התחלה אכלו כו' ע"ש היטב ויתברר לך ביטול דברי המק יעקב ופשוט הוה למבין ודו"ק. ועיין בחק יעקב סי' תל"ה סק"ה כנראה שחזר ט' ממה שכתב כאן והסכים שם לדעת הט"ו והמ"א שצנלן ואף שצנלורי כנסת הגדולה י' לא סבירא ליה הכי מכל מקום אכן נמשכים אחרי פסקי הט"ו ומ"א ונפרט שטעמם ונימוקם עמם. ובר מן כל דין כיון דאין קיימא לן בסי' תמ"ו י' המוצא חמץ בפסח ומנערו מנרך על ביעורו אף על פי שצריך על הבדיקה א"כ כל שכן כשלא צריך על הבדיקה שמנרך על הביעור כשמנער משש ואילך ונפנים סתמתי הדברים ולא חילקמי צנלורי בין קודם שש לאחר שש מאחר שחילוק זה אינו מטאר כהדיא באחרונים אף על פי שהוא מוכרח לדעת רמ"א סי' תל"ו (תל"ד סעיף ג') וכל שאר האחרונים הנמשכים אחריו כמ"ש. ועיין במה שכתבתי בסי' תמ"ו בפניסי' 18:

(6 סעיף א': 7 סעיף א': 8) מחמץ ומצה ה"ט: 9) פ"ב ה"א: 10) פ"ג ה"ז: 11) סי' תמ"ג סק"א: 12) שם סק"א: 13) פ"ג ה"א: 14) סי' מ"ה: 15) סק"י: 16) כאן הגהות טור: 17) סעיף א': 18) סעיף ב':

אורח חיים קבת הלכות נשיאת כפים

(ה) ויאמר אלהינו. הטעם שהכנינו הם אומרים הנכרות ולמה יאמרו הש"ץ: יב (ו) ומגביהים יד ימינית כו'. צנית יוסף הטעם משום דכתיב (ויקרא ט, כג) וישאל אתה את ידיו ידו כמיני, וכן (שמות י, יב) ויהי ידו אמונה, וכן ראו על פי הקבלה עכ"ל: (ז) חמש אצבעות. דכתיב (שיר השירים ג, ט) מצ"ן מן התרסים, ה' תרסים, דהיינו חלונות: יג (ח) מתחיליים. הכהנים. דכתיבת יצרכך ליכא למישא לטעות:

באר הגורף יא צ עט: יב ק שס לה נהגות מיימוני שס פקד יד: יג ש"ס על פי המדרש: יג ש"ס יוסף נשם תרמים פירוש המשנה: (ה) השליח (נצור) (עו) 'כהנים': הגה (ה) ולא יאמר אלהינו ולא הי וכו', (יד) כ"א *ויש אומרים שאומרים אותו (עו) בלחש עד מלת 'כהנים' ולא אומרו בקול רם (טור נשם ר"י ור"מ מרוטנוב) וסודר ואומר 'עם קדושן כאמור' בלחש, וכן נוהגין במדינות אלו, (כג) ומחזירים פניהם (טו) כלפי העם. (כד) ואם הוא אחד (טז) אינו קורא לו, (כה) אלא הוא מעצמו מחזיר פניו:

יא צכשמחזירין פניהם כלפי העם (יז) (יח) [מ] מברכין 'אשר קדשנו (יט) בקדושתו של אהרן וציונו לברך את עמו ישראל (יח) (כ) באהבה':

יב (יט) [כח] *מגביהים ידיהם כנגד כתפותיהם, (ו) (כז) *ומגביהים יד ימינית קצת למעלה (כט) [כח] מהשמאלית, [כז] ופושטים ידיהם [כח] 'וחולקים אצבעותיהם, [כט] ומכוונים לעשות (ז) חמשה אצבעות: בין שתי אצבעות אויר אחד ובין אצבע לגודל ובין גודל לגודל, (ז) ופורשים כפיהם, כדי שיהא תוך כפיהם אצבעות אויר אחד ובין אצבע לגודל ובין גודל (ח) (כ) לא *שמתחילין הכהנים לומר (כג) 'יברכך': הגה (ב) ויש אומרים שגם מלת 'יצרכך' יקרא אותו

בזוהר (פ"ג קמ"ג, ג) כל כהן דלא רמיס לעמא או עמא לא רמיס ליה לא ישא כפיו: יב (יט) מגביהין, וכתוב במהרי"ל (הגלות שאלות פנים) אע"פ שמגביה קצת הימנית, מ"מ נרץ לזוהר (ב) שניח אצבע הימין על השמאל שלא יתפרדו, כדי שלא ישבר החלון, דבעינן ה' כוים. ובהגהות מנהגים כתוב שצ"ן מלה למלה רשאים (וא) לקרנ האגודלים זה צוה. וזוהר (פ"ג קמ"ג, ג) איתא שלא יגע (כז) שום אצבע בחזרו, ולא נהגו כן, ובכח"י (שמות י, יב) כתוב ויהי ידיו אמונה, משפט הכהנים לנשום שם ההו"ה באצבעותיהם קודם שנושאים כפיהם: יג (ב) מתחילין. ובכח"י אחד שאין קוראין לו כ"ע מודים דמקרינן ליה יצרכך, [ר"מ מינץ סימן י"ג]:

ביאור הגר"א

[כ] הש"ץ. רמב"ם דלא כתוס' דברכות ל"ד א' ד"ה לא כו' שפירשו דחזן העוסק בצרכי ציבור הוא הקורא כמ"ש בספרי הגי' שחזן כו' ועוד מ"ש בסוטה ל"ט ב' מפי הקורא והדר קאמר שיתחיל ש"ץ כו' ש"מ דקורא לאו ש"ץ: [כא] ויא' כו'. תוס' דברכות שם בשם ר"י וכ"כ רמ"מ אבל אח"כ חזר בו ועב"י: [כב] ומחזירין כו'. ל"ח א' ב' מ' א' ותוספתא דמגילה הביאו רי"ף ורא"ש בפ"ג: [כג] ואם כו'. גמ' שם ל"ח א': [כד] אלא כו'. רש"י ל"ט ב' ו' תוס' שם א' ד"ה כי כו': [כה] ומגביהים כו'. מתינו' שם ובפרק בתרא דתמיד: [כו] ומגביהים כו'. הג"מ ידו כתיב וכוזוהר קמ"ז א': [כז] ופושטים ידיהם. ל"ט ב' ו' ורש"י ד"ה לכוף כו': [כח] וחולקים כו'. בתחומא פרשת נשא משגיח מן החלונות מבין אצבעותיהם של כהנים מצ"ן מן התרסים כשהוא פושט כפיהם: [כט] ומכוונים כו'. הרא"ש שם ור"ל ה' תרמים: [ל] ופורשים כו'. א"ח: [לא] מתחילין כו'. כמ"ש ל"ט ב' ואין הכהנים כו' מפי הקורא ור"ל יצרכך עד שייסיים הקורא כהנים שאין הברכה מעיקר דינא כמ"ש א' ולא נשאתי כו' ואם איתא מאי ובוותיה: [לב] ויא' כו'. שמפרשים אברכת אקביו כו' קאי:

יח באהבה נ"ל דפירושו כו'. ר"ל היכן נצטוו לברך באהבה. ולזה פירש דבאהבה ר"ל שהכנינו על שם הכתוב מצ"ן מן התרמים, ודרשין ה' תרמים:

שערי תשובה

יא [מ] מברכין, עכ"ט. וכבר"י כתב בשם מוהר"ר אריה יהודה ממדינא בתשובת כתי, שנהגו לומר כלפי היכל, אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, והופכים פניהם ואומרים, וציונו, ע"ש: יב [כח] מהשמאלית, עכ"ט. ועיין בשו"ת נ"ב סימן ה בהגות שידיו מרתחות ואינו יכול להגביה ידיו לא ישא את כפיו, שאפילו ידעבר שא"א מעכב נשיאת כפים: ואפילו אם ישהה סימוכין שיהיו קשורים בכובע שבראשו ויכניס בהם ידיו שיהיו נשואות למעלה, אפילו במקום שמונח שלם שישלשלו שלתיהם שאין חשש שיתסכלו, לא מתינו נשיאת כפים על ידי סמיכה, כמו עמידה על ידי סמיכה; ועוד, דילפינן מן וישא אהרן כו' משמע הוא נושא ידיו, ובוה נושאים הסימוכין שבראשו, עיין שם:

(יט) בקדושתו, וטולס מנכרין, ואין אחד מנכר והאחרים יענו אמן, מפני הטיורף, מני"ט ח"א סימן (כא) מהשמאלית, עכ"ט. ועיין ב"ר ש"ס ע"ב מ"א, וישא כפיו, מ"א, וישא כפיו כ"ע פקד אלו נאמרין: יב (כא) מהשמאלית, מ"מ יג (כג) יברכך. ובכח"י אחד שאין קוראין לו כ"ע מודים דמקרינן ליה יצרכך, רמ"מ סימן י:'

פ"ב פ"ב שרד

י (יט) (מני"ט ספ"ט) מחויב. חולק אה"ט ס"ק, וס"ל דכ"ן שאין קורין לימוד אינו מחויב לעלות מן התורה ואפ"ה מנכר משום דעולה מדרבנן: יב (כ) (מני"ט ספ"ט) שניח אצבע הימין. פירוש שניח גודל הימין על גודל השמאל דלא יש ה' אוריס, משא"כ אם אין הימין והשמאל נוגעים כלל אין היות שצ"ן הימין והשמאל נחשב כלל לאחרי: (כא) (מני"ט ספ"ט) פ"ק מהאגודלים. אין הכוונה גודל של ימין בגודל שמאל דהיינו כו' הוא עיקר הדין כשעת נכרת כתיים, כמו שכתבנו בלוח הקודם, אלא ר"ל שראשו לקרב או הגודלים עם האצבעות משום עיפות, וכן הוא בלחיה רבה: (כב) (מני"ט ספ"ט) שום אצבע. פירוש לא כמו שכתבנו כ"ש שיהיו ב' אצבעות דקוים:

בש"מ סימן ג' פק מ"ש נהגה נשם הטור והר"ן והג"מ:

אש"ל אברהם

יש לומר 'כהנים' בקול רם, דאין לגעור בעושיין כן, א"כ בגודל וקטן י"ל כן ועיין ט"ז אות ג': (יד) ויא' עיין מג"א. ועיין א"ר אות כ"א בשם לחם חמודות, יעו"ש: (טו) כלפי. עיין מג"א. ועיין פ"ח דאף שאין ס"ח, יש שם נשיאת כפים, והכהנים עומדים כמורה אפ"י שהיהכיל לצד דרום, יעו"ש: (טז) אינו. עיין מג"א. דלא כט"ז אות ג' דאחר מתחיל לעלות אע"פ שאין קוראים לו, יעו"ש, ועיין פ"ח ספ"י י: יא (ז) מברכין. עיין מג"א. והמנהג לאחרי שהחזירו כלפי העם, מתחילין בכרחה אח"כ, ועיין לבוש. אבל הרמב"ם ז"ל סובר, דפניהם כלפי היכל מברכין: (יח) באהבה. עיין מג"א. ועיין א"ר אות כ"ו בשם בתחומא

יעיין מג"א. ועיין א"ר אות כ"ז בשם שירי נכנס הגרולה: יג (ב) מתחילין. עיין מג"א. ודע דהמחבר ר"א י"ל תלדי אם דרשא ד"אמר להם" שקרא ש"ץ מלה במלה, אם דרשא גמורה כמ"ש ה"ט"ז באות ג', אין לחלק אף "יברכך" צריך להקרות, ואם נאמר דאסמכתא ורק מפני שלא יענו צריך להקרות, א"צ להקרות "יברכך".

(ה) ויא' יאמר אלהינו. הטעם שהכנינו הם אומרים הנכרות ולמה יאמרו הש"ץ: יב (ו) ומגביהים יד ימינית כו'. צנית יוסף הטעם משום דכתיב (ויקרא ט, כג) וישאל אתה את ידיו ידו כמיני, וכן (שמות י, יב) ויהי ידו אמונה, וכן ראו על פי הקבלה עכ"ל: (ז) חמש אצבעות. דכתיב (שיר השירים ג, ט) מצ"ן מן התרסים, ה' תרסים, דהיינו חלונות: יג (ח) מתחיליים. הכהנים. דכתיבת יצרכך ליכא למישא לטעות:

באר הגורף יא צ עט: יב ק שס לה נהגות מיימוני שס פקד יד: יג ש"ס על פי המדרש: יג ש"ס יוסף נשם תרמים פירוש המשנה:

יא צכשמחזירין פניהם כלפי העם (יז) (יח) [מ] מברכין 'אשר קדשנו (יט) בקדושתו של אהרן וציונו לברך את עמו ישראל (יח) (כ) באהבה':

יב (יט) [כח] *מגביהים ידיהם כנגד כתפותיהם, (ו) (כז) *ומגביהים יד ימינית קצת למעלה (כט) [כח] מהשמאלית, [כז] ופושטים ידיהם [כח] 'וחולקים אצבעותיהם, [כט] ומכוונים לעשות (ז) חמשה אצבעות: בין שתי אצבעות אויר אחד ובין אצבע לגודל ובין גודל לגודל, (ז) ופורשים כפיהם, כדי שיהא תוך כפיהם אצבעות אויר אחד ובין אצבע לגודל ובין גודל (ח) (כ) לא *שמתחילין הכהנים לומר (כג) 'יברכך': הגה (ב) ויש אומרים שגם מלת 'יצרכך' יקרא אותו

בזוהר (פ"ג קמ"ג, ג) כל כהן דלא רמיס לעמא או עמא לא רמיס ליה לא ישא כפיו: יב (יט) מגביהין, וכתוב במהרי"ל (הגלות שאלות פנים) אע"פ שמגביה קצת הימנית, מ"מ נרץ לזוהר (ב) שניח אצבע הימין על השמאל שלא יתפרדו, כדי שלא ישבר החלון, דבעינן ה' כוים. ובהגהות מנהגים כתוב שצ"ן מלה למלה רשאים (וא) לקרנ האגודלים זה צוה. וזוהר (פ"ג קמ"ג, ג) איתא שלא יגע (כז) שום אצבע בחזרו, ולא נהגו כן, ובכח"י (שמות י, יב) כתוב ויהי ידיו אמונה, משפט הכהנים לנשום שם ההו"ה באצבעותיהם קודם שנושאים כפיהם: יג (ב) מתחילין. ובכח"י אחד שאין קוראין לו כ"ע מודים דמקרינן ליה יצרכך, [ר"מ מינץ סימן י"ג]:

מחצית השקל

דליאת, וליכא ר"א: (ס"ק טז) אינו קורא ואפ"ה מברך כו' בהן א' עולה מדרבנן. תוס' מנחות דף פ"ד. וראיתם אלא ממשט הש"ס אחד אלא לקריאה, דלאחד אין קורין, אבל א' אמעט מעליה. לכן צ"ל דעכ"פ מדרבנן חייב לעלות: עיין בשו"ר. ר"ל דעת התוס' הגי' הוא דעת הר"ר פרץ שהביא הטור דא' אינו חייב מן התורה, ואפשר מדרבנן גם הר"פ מודה דחייב. אבל הטור ס"ל דאפילו א' חייב מן התורה. אולם כתב הרב"י דהא אפילו שנים אם לא קראם אינם עוברים, והא לא אין קוראים ואין יתחייב. ומיין דאם אירע שקראו לא' לדעת הטור עובר. וא"כ גם לדעת התוס' דאינו חייב רק מדרבנן, מ"מ אינו חייב אלא אם אירע שקראוהו. (אבל הטור) ס"ק ג' ס"ל דלהטור דגם א' עובר היינו אפילו לא קראוהו ע"ש. וא"כ להט"ו לדעת התוס' דחייב מדרבנן, היינו אפילו לא קראוהו. וא"כ לדעת הרב"י דאחד אינו חייב אלא אי קרה שקראוהו, ולפי הדין שאין קוראים בפר"ח, ואפשר מיד דהוי אנשים שמברכים על מצות עשה שהומון גורמא כדלעיל סימן י"ז. וספר רמ"מ אין בידי לעיין שם: (ס"ק י"ז) מברכים כו' ואין אחד מברך כו'. ר"ל אע"ג דא' מברך לכלם משום ערוך ע"ה ה"ה מ"ח, וברקלפן סימן ר"א אי קרה שקראוהו, ולפי הדין שאין קוראים המדרש והביאו להם אור א' מברך לכלם, מ"מ הכא מפני הטיורף יברך כל אחד לעצמו: (ס"ק י"ח) באהבה נ"ל דפירושו כו'. ר"ל היכן נצטוו לברך באהבה. ולזה פירש דבאהבה ר"ל שהכנינו והמתברכים צריכים להיות אוהבים זה את זה: יב (יט) מגביהים כו' דבעינן ה' כוים. על שם הכתוב מצ"ן מן התרמים, ודרשין ה' תרמים:

באר היטב

(טו) בהנים. א' גדול וא' קטן מנן י"ג שנה. אינו קורא להם כהנים, מני"ט ח"א סימן סד, וכן הסכים כהנ"ג, אצל הפר"מ כתב דכיון שהוא קטן דבר חיון הוא ש"ץ פסול למקרינהו כהנים, ע"ש. שני כהנים השואלים זה את זה זה שמודרים נהלה זה מזה, ויכולים לעלות ביתר כבוד כהנים, ואין אחד יכול לומר לחבירו עלה אמה בשחרית ואני במוסף או איפכא, כי יכול לומר אני רוצה לנכר בשניהם, הר"ם מינץ סימן י: (טז) ב"חש. היינו הש"ץ לבד ולא הקהל: (יז) קורא. ואפ"ה מנכר אע"ג דלית מחייב לעלות כמ"ש ס"ב, רמ"מ סימן י, מ"א וכ"כ פ"ח, ע"ש: (יח) מברכין. משמע שצ"ק להתחיל נכרטה פניו כלפי היכל וגומר הברכה כלפי העם, פ"ח, ע"ש: (יט) מברכין. משמע פתלה דין י' כתיב: וקודם שישמור פניו לנכר כל א' העם מברך בא"י אמה"ה וכו' ואח"כ מחזיר פניו לנצור ומתחיל לברכס, ע"כ. ובכנה"ג נחקקה הרנה כנסרת הרמב"ם, ע"ש, ונוהגין כדנדי המנהג, פ"ח: פק: (כ) באהבה. הטעם שאומרים נאהבה, משום דליאת זוהר: כל כהן דלא רמיס לעמא או עמא נרץ לחיה שניח אצבעות הימין על השמאל כדי שלא ישבר החלון, דנעי' ה' כוים, ע"מ' א' ונשטת"ג:

עטרת זקנים

ויש אומרים אותו ב"חש עד מ"ח כהנים. וכ"כ רש"י והרמב"ם, וכן נהגו, ולא כמ"ש הר"ן פקד הקולס שקודם רגליה קורא להם כהנים. ומנכרין אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וזונו לנכר אח עמו ישראל נאהבה. ומ"ש וזונו לנכר נאהבה, בלחש מקום מנינו שהקדוש כרוך הוא מזה לנכר ישראל נאהבה. ונראה נהיות שפ"ש"י על פסוק אמור להם, מלך, לא לא מברכס בחסותו ובנבלות אלא בכונה ובלב שם, ודו"ק: יב ומגביהים יד ימינית כו'. דכתיב וישאל אתה את ידיו וינכנס, ידו כמיני, וכן ראו ע"פ הקבלה (ת"פ פ"ד). ופוטטים ידיהם ומחולקים אצבעותיהם יד, ואסור לנזוף האצבעות כהנים, כי או מתעורר עליו עשה מדינות דין דטערא אחרת, וגורס קללה לעמנו (וזה פירוש נשא): יג מתחילין הכהנים צ"פור יצרכך, וכן טענין כלל ארץ ישראל ונאמר מרבים שהכנינו מתחילין מעמלן לומר יצרכך, דכמלה ראשונה יליכא למעטי (ב"י בשם הרמב"ם פ"ד דתפלה). אצל מהר"ם:

משבצות זהב

(ה) ויא' עיין ט"ו. ומנהגיו מנוחר כה"ר"ג דאומר הש"ץ: יב (ו) ומגביהים. עיין ט"ו. ולא לגמרי שיהא ה' אוריס, ומש"ה אמר ומגביהים 'קצת' עיין א"ר: (ז) ה' אצבעות. עיין ט"ו. ועיין כ"י עוד כמה מנהגים צוה: יג (ג) מתחיליים. עיין ט"ו. ודעמו לעיל בלוח ג' דהק דרשות גמורות הם, ודריש טעמא דקרא משום טעות, ומש"ה יחד נמי מקרא, ובמינית "יצרכך" ליכא טעות, ועיין מ"ש נגמ"א מזה: ודעת הלכות דהקן אסמכתא נתיכו וכן נראה ממוס' מנחות דף מ"ד ע"א ד"ה כל יעו"ש. ולמה אחד לכו"ע מקרא "יצרכך" כמ"ש המג"א אות כ': וצ"ע

"אמור" מלא בכוננת הלב, יעו"ש: יב (ט) מגביהין. עיין מג"א. ועיין א"ר אות כ"ז בשם שירי נכנס הגרולה: יג (ב) מתחילין. עיין מג"א. ודע דהמחבר ר"א י"ל תלדי אם דרשא ד"אמר להם" שקרא ש"ץ מלה במלה, אם דרשא גמורה כמ"ש ה"ט"ז באות ג', אין לחלק אף "יברכך" צריך להקרות, ואם נאמר דאסמכתא ורק מפני שלא יענו צריך להקרות, א"צ להקרות "יברכך".

הלכות שבת סימן רסג

שבת תמוז כ"ה והראשון שם
 אקבו"ו (כב) להדליק נר שר שבת אחד האיש ואחד האשה (כג) גם ביו"ט צריך לברך
 לרדליק (כד) נר של יו"ט. ובי"ה בלא שבת כיש מני שאומר שלא יברך * (כה) וע"ל סימן תר"י;
 הגם יש מי שאומר שצריך לברך (כו) קודם ההדלקה ויש מי שאומר שצריך (כז) * (כח) אחר ההדלקה
 (מדרבי סוף ב"מ) וכדי שיהא עובר לעשייתו לא יהנה ממנה עד לאחר הצרכה ומוסימין ה"ד לפני סגר אהר
 הדלקה ומצרכין ואח"כ מסלקין ה"ד וזה מקרי עובר לעשייה וכן המנהג (נהרי"ל) : ו * (כח) לבחורים
 ובהיות מיימני בשם
 סידורשמו ב שם בתוספות וטור בשם י"א ל מדרבי שם

שערי תשובה

דלקמן סוף יו"ד ע"ש ועין לעיל סוף א' בשם בית יעקב וכתב בתשובת
 תולת בשם סימן ת' אשה שהדליקה ב' נרות על דעת שתברך וע"י
 טרדה שבת נסתפקה אם ברכה וכתב להלן בין אם הדליקה בזמנה
 ע"ש וז"ל נלפניך והראיה שהביא מטעה בזכנתה אין הגדון דומה כלל
 והעיקר בזה כל שהדליקה מפלג המנהג ולמעלה מהמחלל לשם מצות
 שבת הדליקה וברכה ואפילו אם ספק לה א"ל להדליק נר בברכה
 ואם מסופקת אם הדליקה קודם פלג המנהג או אחר כך יש לה לחזור
 ולהדליק לשם מצוה בלא ברכה ועין בא"ר מ"ש בזה : [ג] כשידליק .
 ע"י בה"ט וכתב בפמ"א ת"א סימן ס"ט שטעות הוא ביד הטובים
 לפנות נר מיוחד לשבת ומדליקין בבה"ט ומצרכין דהוי ברכה לבטלה
 אם לא שהשם לא ידליק בוס נר תחלה עד שידליק הוא בברכה דשיך
 בזה שלום בית בלא יבטלו ז' בזה משתחשך ואח"כ ידליק השם שאל
 הנרות ע"ש וכ"כ בשו"ת מקום שמואל סימן י"ח דאף שיש קושי מצות
 הדלקת נרות במזמן הרבה מ"מ אין לברך ע"ש : [ד] אחר הדלקה .
 בברכה בזה שכתבת אומרת של שבת וכו"ט אומרת של יו"ט לא שייך לא פלוג ולכן אין ראיה מסימן קנ"ח דשם כן נוסח הברכה וכן
 מ"ש התוספות בטענת גד כן הוא וכיום בה שג"ל להורות כאלו הגאון דרישה והיא אשה אשר נכחה לנה בתכמה ע"ש וכן במח"ב הסכים לזה

באור הלכה

הוא זמן פלג המנהג * כשידליק יברך . ואם נסתפקה אם ברכה או לא א"ל
 לברך דכפך ברכות להקל ועוד דברכה נקטא ואח"כ [נהלת שבעה ודח"ת] .
 ואם ידעה בודאי שלא ברכה משמע מא"ר דיש להקל לברך כל זמן
 שהוא שבת ה"א להדליק וכהמ"א בס"ק י"א דסומך בדיעבד על מהר"ש
 אך אם הוא זמן איסור פליג על מהר"ש * וע"ל סימן תר"י . ע"י במ"ב וע"ל
 דבנות המהבר לבורות טעם על מה דס"ל שאין לברך כי לקמן בסימן
 תר"י ס"א כתב המחבר דמקום שנהגו להדליק מדליקין ומקום שלא נהגו
 להדליק אין מדליקין ע"כ אף דמנהגנו הוא להדליק אפ"ה אין לברך דאמנהגא לא
 מצרכין וזה הטעם איתא בבאור הגר"א : * אחר ההדלקה . ע"י במ"ב
 ואשה שמתנית שאינה מקבלת שבת בהדלקה או איש דק"ל לקמן דאין לר"ך
 להתנות משמע בדה"ח דאפ"ה ידליקו ויפרסו ידיהם ואח"כ יברכו משום
 דלא פלוג וכדעת המ"א אכל מדברי הגאון רע"א בתדובו ומדברי ח"א
 מוכח דכזה יברכו ואח"כ ידליקו * בחורים וכו' . ע"י במ"ב כ"כ העולת
 שבת והתו"ם והפמ"ג והמ"א וכו"א ובה"ח משמע שהוא מפרש בחורים
 ממש אבל לא מי שיש לו אשה והאמת עם כל הפוסקים הנ"ל אחד כי כן
 דייק לטון הב"ע להמשיך בו דדוקא אם הוא אלא אשתו נפטר בברכתה
 ויטול כי מקור הדין הוא הוא ממדרבי בשם המהר"ם ודין זה הובא בתשב"ץ
 קטן [שחיבתו רבינו שמעון בר זרובב הלמיד מהר"ם] ג"כ בשם המהר"ם
 וכן מבואר בהדיא בכל הפוסקים הנ"ל . ועתה נסביר טעם סעיף זה וסעיף
 הסמוך לו [ויבואר בדברינו היטב טעם דברי המ"א בס"ק י"ד] והוא דכשיש
 לאיש כמה נדרים לר"ך להדליק בכל הנדרים משום שלום בית ע"כ אם
 ואין לר"ך לברך זמן (לג) על ההדלקה מיהו במקום שנהגו אין
 של שבת ושל יו"ט : (כד) וע"ל סימן תר"י . דמביא שם המהבר
 אכילה ושתיה ואין שייך עליו מצות עונג אפילו הכי שייך בו משום שלום בית : (כו) קודם ההדלקה . כשאר כל המצות שמצרכין
 עליהן עובר לעשייתן : (כז) אחר ההדלקה . ס"ל דאם תברך הוי כאלו קבלה לשבת בפירוש ושבו אסורה להדליק וא"כ ביו"ט דלא
 שייך זה לכ"ע תברך ואח"כ תדליק ודעת המ"א דלא פלוג (לה) אכל הרבה אחרונים ס"ל כמ"ש מתחלה : (כח) בחורים : היינו

באר היטב

שידליקו ולא ידליקו קודם ש"ג : (ט) כשידליק יברך וכו' . עונג
 שיהיה לה נר מיוחד להדליק בו מדי שבת בשבתו . עטרת זקנים
 בשם פענח רוא . ראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שיהיה לה
 הקב"ה בניס זכרים מאירים בתורה מע"מ . כתב מהר"ש כשיש
 חופה ע"ש ומאחרים בזה עד אחר שקיעת החמה והאשה אינה רואה
 לקבל שבת לפני החופה או תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה
 ואח"כ בחשיכה תפרוס ידיה על הנרות ותברך או תאמר לא"י
 להדליק אחר החופה והיא תברך ע"ש . וכתב המ"א שדבריו תמוהים .
 ומיהו בדיעבד אם שכחה מלברך עד שהשיכה יש לסמוך אמהר"ש
 ועס"ק ג' מש"ש . ומ"מ סגי בנר א' מ"א ע"ש : (י) אחר הדלקה .
 דאם תברך קבלה לשבת ואסורה להדליק וא"כ ביו"ט תברך ואח"כ
 ע"י בה"ט ובדגול מרובה הסכים להלכה דלא כהמ"א כיון שאין טעם
 לא שייך לא פלוג ולכן אין ראיה מסימן קנ"ח דשם כן נוסח הברכה וכן
 מ"ש התוספות בטענת גד כן הוא וכיום בה שג"ל להורות כאלו הגאון דרישה והיא אשה אשר נכחה לנה בתכמה ע"ש וכן במח"ב הסכים לזה

משנה ברורה

מ"מ בדיעבד ש"ד וע"י בזה"ל : (כא) כשידליק . י"א (כו) כשיש
 חופה בע"ש ומאחרין בזה עד אחר שקיעת החמה והאשה אינה רואה
 לקבל שבת לפני החופה פן תצטרך לעשות עוד איזה דבר האסור
 בשבת ע"כ תדליק הנר בלא ברכה קודם החופה ואח"כ בחשיכה
 תפרוס ידיה על הנרות ותברך או כשהוא עדיין בין השמשות אחר
 החופה תאמר לא"י להדליק דלא גזרו על שבות בזה"ש לצורך מצוה וכנ"ל
 בסימן רס"א והיא תברך (כז) ותמחו האחרונים ע"ז דלא שייך
 ברכה בדלוקה ועומדת (כח) ובפרט דעתה הוא זמן איסור להדליק
 ואיך תאמר ולונו להדליק (כט) ועל איך תקנה דתאמר לא"י
 להדליק ג"כ קשה הא אין שליחות לא"י וא"כ היא אינה מדלקת
 ואיך תברך ואפילו ישראל המצוה להצויר להדליק ג"כ דעת הדה"ח
 דהמצוה לא יברך רק המדליק כ"ש בזה דהאשה לא תברך (ל) ומסקי
 האחרונים ע"ה אחרת לזה דהיינו לפי מה דקיי"ל לקמן דיכולה לברך
 ולהתנות עכ"פ בלצורך שאינה מקבלת שבת בהדלקה ה"ל צענינו
 הוי לצורך ותדליק ותברך קודם שהולכת לחופה ותתנה (לא) וה"ה
 נמי באשה שחל ליל עבילתה צע"ש תדליק ותברך קודם הליכתה
 לבית הטבילה ותתנה שאינה מקבלת שבת עד אחר רחיצה וחפישה :
 (לב) להדליק נר . ואפילו כשמדליק כמה נרות (לג) עוב יומר
 שיאמר נר כי עיקר החיוב הוא נר אחד : (כג) גם ביו"ט וכו' .
 למחות בידן : (כד) נר של יו"ט . ואם חל יו"ט בשבת (לד) אומר
 דעת הפוסק המלריך לברך דסבירא ליה דגם יו"ט אף שאין בו
 (כו) קודם ההדלקה . כשאר כל המצות שמצרכין
 עליהן עובר לעשייתן : (כז) אחר ההדלקה . ס"ל דאם תברך הוי כאלו קבלה לשבת בפירוש ושבו אסורה להדליק וא"כ ביו"ט דלא
 שייך זה לכ"ע תברך ואח"כ תדליק ודעת המ"א דלא פלוג (לה) אכל הרבה אחרונים ס"ל כמ"ש מתחלה : (כח) בחורים : היינו

שער הציין

(כ) מהר"ש בשם מהר"ם : (כו) מ"א וכו"א : (כח) א"ר ופמ"ג : (כט) חדושי רע"א וכן מוכח דה"ח דסוכר כן ודלא כמ"א דסומך בדיעבד על מהר"ש הנ"ל :
 (ל) הגאון רע"א וכן מוכח מא"ר ופמ"ג : (לא) א"ר ופמ"ג ואף דה"ח מנגמס שם קאת בזה דאפשר שהוא בכלל לא יקדים מ"מ לפי מה
 שהסכימו הפוסקים דהנהגים לקבל שבת ב' שעות קודם ללח הכוכבים ופה הם נוהגים וכ"כ הפמ"ג בסימן זה כפס"ע שוב אין חשש בזה וע"י נכס"ל
 ד"ש קודם הלילה : (לג) פמ"ג : (לג) ש"ע וכתדושי רע"א בשם שאילת יעב"ץ : (לד) ח"א בהלכות יו"ט : (לה) דגמ"ר ורע"א ופש"ת ות"א :

הלכות שבת סימן רסג

לז באר הגולה

מ כהנות מרדכי
נ מלא כש'ו
אכמים ס א"ז
ע ד"ט ס אגודה
צ שגלי הלקט
קגהת מ"י כפ"ה
כשס רבי מאיר
והמרכי כפ"כ
דשבת ר כלבו כשס
הר"ף ש תוספות
והרא"ש ס"ב דשבת
ורבי ירוחם כח"ב
והמגיד כשס
הרמב"ן והרשב"א

ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכים להדליק נר שבת (כט) בחדרם (ל) ולברך עליו אבל מי שהוא
אצל אשתו (לא) א"צ להדליק בחדרו (יא) ולברך עליו לפי שאשתו מברכת בשבילו: ז מאורח
(לב) שאין לו חדר מיוחד וגם אין מדליקין עליו בביתו צריך (לג) להשתתף (לד) בפרוטה:
ח יב' או ג' בערי בתים אוכלים במקום א' י"א (לה) שכל אחד מברך על מנורה (יב) שלו (לו) סיוש
מנמנם בדבר יונכון ליוהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד, הגה אכל אלו (לו) אין נוסיגין (לח) כן:
ט מהמדליקין בזויות הבית (לט) ואוכלים (יג) (מ) בחצר אם אין הנרות ארוכות שדוקות עד הלילה
(מא) הוי ברכה (יד) לבטלה: י לבה"ג כיון שהדליק נר של שבת חל עריו שבת ונאסר במלאכה
צועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתיחה שבידן
שהדליקו בה ואין מככות אותה קו"א שאם תהנה קודם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר
החון ברכו מועיל קו"א שאינו מועיל לה שייש חולקים על בעל ה"ג ואומרים שאין קבלת שבת תלוי
בהדלקת הנר אלא בהתפלת ערבית שכיון שאמר החון ברכו הכל פורשין ממלאכהם ולדירון כיון
שהתחילו מוצור שיר ליום השבת הוי כברכו לדירהו, הגה (מב) והמנהג שחותה (טו) אשה הנדלקת
(מג) מקבלת שבת צהלקה אם לא (מד) שתתנה (טז) תחלה ואפילו תנאי בלב סגי (מרדכי) אבל שאר בני

באר היטב

(יג) בחצר. משמע דאם אוכל בבית אפילו אין דולקת עד
הלילה שרי ומיהו מזה לעשות נרות ארוכות שידליקו עד הלילה
של"ה ומט"מ ד"מ: (יד) לבטלה. ואפשר דאם באותו מקום
היה קצת חשך ומשתמש שום דבר לאור הנר ליכא חיבורא
מהרי"ל סי' כ"ג: (טו) אשה. ואם האיש מדליק ליכא מנהגא
ומותר במלאכה ומ"מ טוב להתנות ב"ח: (טז) תחלה. ומ"מ

תדליק כ"כ בס"ס הדרישה בא"ע כשם אמו. וכתב המ"א אבל
אין חכמה לאשה וכו' דלא חלקו חז"ל ע"ש: (יא) ולברך עליו.
אבל להדליק צריך שלא יכשל בעץ או באבן ועמ"ש ס"ק א' מ"א:
(יב) שלו. דכל מה דמתוסף אורה יש בה שלום בית ושמהה יתרה
להנאת אור בכל זווית וזווית. וכתב של"ה דמ"מ לא יברכו שנים
במנורה א' שיש לה קניס הרבה. ועיין בא"ז. [ובס' אליהו רבה
כשם זקנו הגאון ז"ל התיר לברך שנים אף במנורה א' ע"ש]:

משנה ברורה

כדעה הראשונה וכתב המ"א כשם השל"ה דמ"מ לא יברכו שנים
במנורה אחת שיש לה קניס הרבה (מב) ויש מקילין גם בזה.
וכתב הפמ"ג דיש לסמוך ע"ז בנשים עניות שאין להם כ"א
מנורה אחת: (לח) כן. ואם יש לאחד מהן חדר המיוחד לו אע"פ
שאינו אוכל שם ואינו משתמש שם שום צורך אכילה לכ"ע יכול
לברך שם וכנ"ל בסעיף ו': (לט) ואוכלים וכו'. עיין לקמן סוף
סימן רע"ג במ"א סקט"ו דאין מותר לאכול בחצר רק דוקא
במלעשר הרבה בביתו משום זבובים וכיוצא ה"ל לא"ה צריך
לאכול דוקא במקום נר ועיין במ"ב מה שפ' שם: (מ) בחצר.
משמע (מג) דאם אוכל בבית אף שאין דולקת עד הלילה סגי ולא
הוי ברכה לבטלה שאף שעדיין יוש יש לו הנאה ושמהה שעת
אכילה מן הנרות. ומזה מן המובחר שיעשה נרות ארוכות שיהיו
דולקות עד הלילה אף שרובה לאכול מבעוד יום: (מא) הוי ברכה
לבטלה. שכיון שאינו יכול לעשות שום תשמיש אללן כשחזור אח"כ לביתו
בלילה שלא יכשל בעץ ואבן לית ביה משום שלום בית (מד) ואם
בבית שהדליק היה קצת חשך ומשתמש שם שום דבר לאור
הנרות (מה) לצורך סעודה ליכא איסורא אף שאין דולקת עד
הלילה ואף שאוכל בחצר: (מב) והמנהג וכו'. ואם האיש
מדליק (מו) אפילו כשהוא מברך על הדלקתו וכדלעיל בסעיף ו' ליכא
מנהגא ומותר במלאכה ומ"מ טוב להתנות: (מג) מקבלת שבת.
ותחפ"ל (מו) מנחה תחלה דהואיל דכבר קבלה שבת שוב א"א
להתפלל תפלה של חול. ובש"אין שהות לזה יותר טוב שתתפלל
ערבית שתים וכדלקמן בסעיף ט"ו מלכנוס ח"ו בספק חלול שבת
ועיין לעיל בסיומן רס"ב כס"ק י"א: (מד) שתתנה תחלה. ואין
להתנות (מח) כ"א לצורך מאחר שיש חולקין וסוברין דלא מהני
תנאי

(לו) שיש להם נשים אלא שהולכין הוין לביתם ואף שאשתו מדלקת
בביתו אינו נפטר בצרכה אשתו כיון שיש לו חדר מיוחד במקום
שמתרחם שם וכ"ש אם אינו נשוי דמהויב להדליק: (כט) בחדרם.
אפילו החדר מיוחד (לז) רק ללון שם ואוכלים בבית אחר:
(ל) ולברך עליו. דהדלקת נר חובה משום שלום בית שלא יכשל
בעץ או באבן וצריך להיות הנרות ארוכים שידלקו עד שיבואו
לביהם בלילה ובלא"ה הוי ברכה לבטלה [דה"ח]. ועל הירידיס
שמחאכסנים הרבה בע"ב בחדר אחד ואין הבעה"ב עמהם בחדרם
(לח) חל עליהם חובת הדלקה בצרכה אפילו אם נשיהם מדליקין
בביתם ע"כ ישתתפו כולם וידליק אחד ויברך ויכנין להנזיא כולם
בברכתו וגם הם יכוונו לנאת בברכתו ואם הבעה"ב ג"כ עמהם
בחדרם אין צריך להשתתף עמו בפריטי כיון שניהם מדליקים
בביתם וכדלקמן בס"ז: (לא) אין צריך וכו' ולברך עליו: אבל
(לט) להדליק צריך אפילו אינו אוכל שם כדי שלא יכשל בעץ או
באבן: (לב) שאין לו חדר מיוחד. הא אם היה לו חדר
מיוחד צריך להדליק ולברך אפילו אם מדליקין עליו בביתו וכנ"ל
בס"ו: (לג) להשתתף. ובריש סימן תרע"ז (מ) הביא המג"א
כשם תשובת רש"ל דגם הצהורים צריכין להשתתף ומסיק שם
דאפשר דהיינו דוקא כשאוכל בפ"ע אבל אם סמוך על שלחן
בעה"ב הרי הוא בכלל ב"ב ע"ש: (לד) בפרוטה. וה"ה (מא) אם
הבעה"ב מקנה לו חלק בנר שלו במתנה וכמ"ש לקמן בסיומן
תרע"ז לענין נר חנוכה: (לה) שכל אחד מברך. דכל מה
דמיתוסף אורה יש בה שלום בית ושמהה יתירה להנאת אורה
בכל זווית וזווית: (לו) ויש מנמנם. טעמם דבלא"ה יש שם אורה
מרובה מנרות שהדליק הראשון: (לז) אין נוהגין וכו'. אלא

שער הציון

(לו) עיין כנה"ל: (לז) אחרונים: (לח) א"ר ומ"ג וס"א: (לט) מ"א: (מ) כ"ז כתב התו"ש וס"א גם לענינו: (מא) אחרונים: (מב) א"ר:
(מג) מ"א: (מד) א"ר ותו"ש ודלא כמ"א דכתב בלשון אשכנז: (מה) דה"ת ושאריו אחרונים סתמו גוס: (מו) ב"ח: (מז) מ"ב ומ"א: (מח) מ"א:
(מט) מ"א:

הלכות חנוכה סימן תרעו

קמה באר הגולה

תרעו סדר הברכות וההדלקה. ובו ה' סעיפים:

ממרח זרע
יהודה שנת כ"ג
ב טור בשם תשו
לבו הר"ש ג שס
במירא הנזכר
ד שס וכפירו' רש"י
בשם רבינו יצחק ק
יהודה משום רבינו
יעקב ה תשובה
אשכנזי ו טור בשם
מ"ס ז מהר"ק
בטורש קכ"ד ע"פ
המחבר בפסק ב'
דשנת בשם ר"מ:

א יהמדיק בליל ראשון מברך ג' ברכות (א) [א] (א) להדליק נר חנוכה ושעשה נסים ושהחיינו יואם לא בירך זמן בליל ראשון מברך בליל שני (ב) או כשיזכור: ב ימליל ראשון ואילך מברך (ג) ב' להדליק ושעשה נסים: הגה * וינך כל הברכות (ד) קודם שיתחיל להדליק (מהרי"ל): ג ימי שלא הדליק (ה) ואינו עתיד להדליק באותו הלילה (ו) וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו כשרואה נר חנוכה מברך שעשה נסים ובליל ראשון מברך גם שהחיינו יואם אח"כ בליל ב' או ג' בא להדליק (ז) (ז) אינו חוזר ומברך שהחיינו: ד (ח) אחר שהדליק אומר (ג) הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו': ה יתחיל להדליק בליל ראשון (ט) בנר היותר (ז) [ז] ימיני * ובליל ב' כשיוסף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף שהוא

באר היטב

(א) להדליק. וכ"כ האר"י ז"ל. ועש"ה ש"ל שלחנוכה תיבה א' ועיין בהלק"ט ח"א סי' ג'. אם שכח והדליק נר א' פחות מן הראוי תליק עוד ולא יברך כי הברכה שעשה במחלה על חיוב כל הנרות עשה. ז"י סי' תרע"ג מ"א ע"ש: (ב) אינו. וה"ה אם אשמו הדליקה עליו בראשון עמ"א: (ג) הנרות. אחר שהדליק נר הראשון אומר הנרות יהיו ל"ו תיבות מלבד ב' תיבות הראשונות רמז למנין הנרות רש"ל. ובשני תיבות הנרות הללו יש ח' אותיות רמז לח' ימי חנוכה: (ד) ימיני. בת"ה סימן ק"ו כ' דבני ריינו"ס מתחילין להדליק בנר יותר שמאל ופונה לנגד ימין מטעם כל פינות וכו' וכן עשה מוהר"ס. ובני אוסטרייך מתחילין לנגד ימין ומדליקין כדרך

משנה ברורה

א (א) להדליק נר חנוכה. בגמרא (א) וכל הפוסקים איתא נר של חנוכה וכ"כ המהרש"ל אך שכתב שיאמר שלחנוכה במילה אחת ולא של חנוכה שתי מילות. והעולם אין נוהגין להקפיד בזה [פמ"ג]. בזמן הזה (ב) ולא בזמן. והגיענו לזמן הזה הלמ"ד בחיר"ק ולא בפמ"ח: (ג) או כשיזכור. ר"ל כשיזכור בשאר הלילות בשעת ההדלקה [לנוש]

[א] להדליק. ענה"ט דשנת אומרים נר של שנת לפי שנת"ה אסור להשתמש לאורה ולהאמר נ"ח להורות כי הנר אינו כ"א למנוח חנוכה משא"כ בנר של שנת הכוונה שאנו משתמשין בו ונרו יאיר לפועלמינו וזה הנר המאיר הוא של שנת ע"ש ועיין בא"ר ובמח"ב כתב עוד טעם דחנוכה אין מנחות המעשה רק בנר לבד משא"כ שנת שיש בה ננחות מעשיות קידוש סעודה כו' ונר ג"כ אחד מהם ש"ך לומר נר של שנת הנודע בזמנה עניינים מבלעדי הנר ע"ש ועי' בכה"ג בשם אגרות הרמב"ם שהגר יכול לומר שעשה נסים לאבותינו ואם רצה לומר שעשה נסים לישראל יאמר ע"ש ועיין לעיל סי' תע"ג בשם אה"ח פ' בהעלותך שגר יכול לומר כל סדר ההגדה עבדים היינו כו' ע"ש: [ב] ימיני. ענה"ט ועי'

שאנו בני צריח כותבין וכתב שם להשוות הדיעות הללו בדמקום ביאור הלכה

* ויברך כל הברכות. ואין נ"מ בין לילה ראשונה לשאר הלילות [ב"י וד"מ]: * ובליל ב' כשיוסף וכו'. ביאור הענין דלדעת המחבר יש מעלה יותר אם נחמיל להדליק בנר הנוסף שע"ז נוכל לקיים מה שאחז"ל כל פינות שאתה פונה לא יאה אלא דרך ימין וגם שהוא מורה על חוספות הגם ואף שע"ז נדחה מה שאמרו דלכתפלה מזה להחמיל בטפח הסמוך

ואם נזכר אחר ההדלקה (ג) אינו מברך בלילה זו עוד: ב (ג) שתיים להדליק ושעשה נסים. דגם כל יומא איתא שהרי כל שמנה ימים דליקו מן הפך (ד) אבל זמן משבגיענו להתחלת הזמן הגיענו: (ד) קודם שיתחיל להדליק. דבעינן שיהיו הברכות עובר לעשייתן. הדליק נר חנוכה ושכח לברך על הדלקתה ורק קודם שהדליק כולן נזכר דעדיין לא בירך (ה) יש לו לברך כל הברכות [ת' רע"א מ"ח סי"ג] עוד כתב שאם נזכר לאחר שהדליק כולם אין לו לברך ברכת להדליק (ו) רק ברכת שעשה נסים (ז) וכן ברכת שהחיינו (ח) יש לו לברך: ג (ה) ואינו עתיד להדליק באותו הלילה. אבל אם ידליק אח"כ לא יברך ארביה כיון דיכול לברך אח"כ על ההדלקה: (ו) וגם אין מדליקין וכו'. ויש פוסקים (ט) דכברי דאפילו יודע שמדליקין עליו נצטוו כיון דהוא בעצמו אינו מדליק (י) וגם אינו משתתף עם אחרים בפריטי נרין לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו (יא) ומ"מ אינו כדאי לעשות כן למעשה דמפק ברכות להקל: (ז) אינו חוזר וכו'. משום דהלא בירך מאתמול כשראה הנרות. ואם נאחמול לא בירך כלל משום דמפק על אשמו שמדלקת צדימו וכפי מה דמוכח מדברי המחבר דאם אשמו מדלקת עליו בתוך ביתו חשבו כמו שהדליק בעצמו ע"כ אם בא צליל שני לצדו ומדליק (יב) אינו נרין לברך ברכת שהחיינו: ד (ח) אחר שהדליק וכו'. אחר שהדליק נר הראשון שהוא העיקר אומר הנרות הללו ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות כו' ובנוסף הנרות (יג) יש ל"ו תיבות נגד הנרות של חנוכה מלבד אלו שני תיבות הנרות הללו כלומר הנרות הללו הם ל"ו עכ"ל רש"ל [ובשני תיבות הנרות הללו יש ח' אותיות רמז לח' ימי חנוכה] ומ"מ מי שנוהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי [פמ"ג]: ה (ט) בנר היותר ימיני וכו'. יתחיל ויברך על הנוסף וכו'. ואין חילוק בין שמיים מימין הפתח ובין שמיים משמאל הפתח

שער הציון

(א) וכן בשאלות ונה"ג ובסי' ר"ע גאון ובמס' סופרים ג"כ הגירסא של חנוכה: (ב) אחרונים: (ג) פתחי עולם בשם ישועות יעקב ור"ל שיראה לברך זמן ביום אחר בעת ההדלקה אמנם אם אירע זה בליל שמיני וממילא יתבטל לגמרי ברכת שהחיינו ז"ע דאפשר דכמו בעלמא קי"ל דומן אומר אפילו בשוק דהוא קאי על עמם היו"ט אפשר דה"ה בזה דקאי על עמם הזמן דחנוכה שנעשו בו נסים ונפלאות אלא דלכתפלה סמכו זה על זמן ההדלקה וכעין סגרינו נמצא במאירי ח"ל מי שאין לו להדליק ואינו נמקום שאפשר לו לראות י"א שמברך לעצמו שעשה נסים ושהחיינו בלילה א' ושעשה נסים בכל הלילות והדברים נראים עכ"ל וז"ע: (ד) רש"י: (ה) ואף דכפמ"ג נשאר בזה ז"ע הוא העמיק והרחיב בזה וזירף כמה ספרות והסכים דאם נזכר קודם שגמר כל הברכות יכול לברך אותם ע"ש אכן כתב שם אולם אם קודם דהדליק נרות הנוספות יכו הראשונות" לא יברך רק על הנסים ושהחיינו ע"ש מלתא בעממא: (ו) וכן מלמד הפמ"ג בסוף דבריו ע"ש: (ז) כגון דאיתרמי דלא בירך בלילה ראשונה דזמנו כל הח' ימים: (ח) דלא גרע מרואה נר חנוכה דמברך ב' ברכות אלו [שם]: (ט) מרדכי ועיין ביאור הגר"א שכתב דכן מוכח ג"כ מרש"י וכ"כ במאירי ועיין בא"ר שהביא עוד כמה ראשונים דכברי היב ושלם דעת הע"ז שכתב דדעת מרדכי הוא יחידאה וע"כ פסקו הב"ם ופ"ר"ם וא"ר קן להלכה: (י) דאלו היה משתתף בפריטי ושומע ברכה מצד"ה [אפילו אם לא ראה או הנרות] אינו מחוייב לכ"ע לברך אח"כ על הראיה דשומע כעונה והרי כבר הודה על הנס [שם]: (יא) ט"ו ומ"א ונר"י יוסף כי הפמ"ג והרשב"א שומעים בשמיעת הרין להקל וכפסק השו"ע: (יב) מ"א וש"א ועיין בא"ר ובש"א דגם הב"ם מודה לזה ולא כתב אלא לשיטתו הקודמת: (יג) ויאמר הנרות הללו קודם ולא יאמר קודם הם דא"כ יהיה ל"ו מיטם [א"ר]:

הגהות ותיקונים: א צ"ל כל ההדלקה: ב אינו: הגהות והארות: 1 עיין ס"ק ד' וצ"ב: 2 עיין סי' תרע"ז מ"ב ס"ק ט"ו ט"ז לענין מי שמדליקין עליו בתוך ביתו ורוצה להדליק בפ"ע: 3 עיין סי' תרע"ב ס"ק א' לענין לברך זמן בפורים כשלא היה לו מגילה ועיין שם בבה"ל: 4 עיין סי' תרע"ג ס"ב בה"ל ד"ה אם. לענין לחזור ולהדליק:

הלכות פסח סימן תלב תלג

ד 7 באר הנהלת

(ג) שלא ידבר בין הברכה להחלת הבריקה (ו) יטוב שלא ידבר ברברים אחרים עד שיגמור (ד) כל הבריקה כדי שישם אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ ו ב לברכה אחת יכול לברוק (ז) כמה בתים ואם בעל הבית רוצה (ח) יעמיד (ט) מבני ביתו אצלו (ט) בשעה שהוא מברך ויתפירו לברוק איש איש במקומו (י) יעל (י) סמך ברכה (יא) שבוירך בעה"ב. הגם (יז) (יב) וטוהגים להניח פתיתו חמץ במקום שומלחם סנדק כדי שלא יהא ברכתו לבטלה (מהר"י ברי"ן) (יג) וטוהו חס (ח) לא נתן לא עכב דעת כל חרס עם סברכס לבער חס נמלא. (כל ז):

ב סר כס ארז
כר"ס וכן כה
כר"ס כחש"ס
ג טור ד ס
מתוספתא דכר"ס
ב בניהא סכס
" ו

תלג דיני בדיקת החמץ. וכו' י"א סעיפים

א הבריקה צריך שתהיה (ה) (א) לאור הגר ולא לאור הלבנה

שערי תשובה

באר היטב

מהר"י רוסנבורג סי' ה' שכתב לפרש דסיוס סנדיקה ר"ל סניסול ולק אינו סנך (וע"ס סנזאל סנתיק ל' סט"ו פסג ולא סוכיר סמו עליס וסגלון סכ"ב סתק ל"ס כנרלס ספדין לא נתפסס אז ססר סט"ו. וכן מ"ס סזאל על כ"י סמ"ב סול לקוח סס"ו וסנכס כאלו פסי פלס אסרס וסרי ל"ס מלר"ס): (ז) וטוהג"ס. פכס"ס ופיין סמ"ב כסס ס"ס זכפ אמת ססמניס פתיתן כסון לדקק סיכיו קטניס פחות סכניס וסס"י ל"ס כסב כסזו סס"ס מלקס פתיתס וקודס סנדק כל סהדר"ס וסס לא ניטל סרניס סססר אסד סספתיס סקינן א"ל לסזור ולכדוק כל ספדר"ס ויכטל פ"ס:

(ח) לאור סנר. פכס"ס וסהל"קס ס"י קס"ב דפחו סיכול לכדוק כלי"י י"ג וכסימן קל"ד כסב דמי סלין לו רק אססדרס דלאורס נכדקת וסדק כלא נר יכרך ופיין כפיין אססדרס כפג"ל וס"י וכסז"ס ס"י פ"ג ס"י פ"ב.

(ז) וטוהג"ס. וסנכס כאלו פסי פלס אסרס וסרי ל"ס מלר"ס): (ז) וטוהג"ס. פכס"ס ופיין סמ"ב כסס ס"ס זכפ אמת ססמניס פתיתן כסון לדקק סיכיו קטניס פחות סכניס וסס"י ל"ס כסב כסזו סס"ס מלקס פתיתס וקודס סנדק כל סהדר"ס וסס לא ניטל סרניס סססר אסד סספתיס סקינן א"ל לסזור ולכדוק כל ספדר"ס ויכטל פ"ס:

(ה) לאור סנר. וכל"ל י"ד ודף אס כדק יוס י"ג לאור סנר לר"ך לחזור ולכדוק ליל י"ד. אכן אס כדק ליל י"ג וסזור סקסב שלא להכניס עוד חמץ א"ל לכדוק עוד ס"י פ"ס. וסלכוס וסב"ס כסנו דלף אס כדק ליל י"ג לר"ך לסזור ולכדוק כלי"ל י"ד. וס"ס

משנה ברורה

להמנה (ז) וטוב וכו'. וזוה אין לר"ך לחזור ולכדוק כיון שכבר התחיל המנה וברברים שהם לורך הבדיקה גם לכתחלה וכל לדבר זה אין חשבו הפסק כלל [אחרונים]: (ז) כמה בתים. וההליכה מביא לבית לא היו הפסק ופיין כח"א שכתב דאס כודק ביתו ומנותו והנות הוא כחזר אהרת (ה) לר"ך לחזור ולכדוק אמנם מלאתי כחך יוסף וכתחמה מרדכי שדעתם דכולהו חדא מנהו היא שמחויב לילך ולכדוק כל המקומות שיש בהם חמץ ואין שייך לומר דהליכה הוי הפסק כזה: (ח) יעמיד מב"ב. וה"ה אחר שאינו מב"ב אלא דבר כהיה וכדאיתא כס"ס ד"ס מקומות שסוכרין לכדוק ועכ"פ יסייע לדבר כי מנהו בו יותר מבסלומו. והנה מדינא יכול לסמוך בבדיקה (ו) אפילו על נשים ועבדים [ולא על ספחה נכרות שלנו] וקטנים ומ"מ לכתחלה כיון שלא לסמוך אלא על אנשים כ"ח שהגיעו לכלל גנות דהיינו מ"ג שנה והילך לפי שהבדיקה כהלכתה יש בה סודת גדול ויש לחוש שמא יתעללו ולא יבדקו יפה [אחרונים]: (ט) בשעה שהוא מברך. כדי שינחו בברכתו ויענו אמן על ברכתו: (י) על סמך ברכה וכו'. ואם הכע"כ אינו כודק כלל ומנהו להחר לכדוק (ו) אותו אחר מברך דהוי כסלומו גם לענין הברכה:

(יא) שבוירך בעה"ב. ואם לא בשעו ברכתו לכתחלה (ח) אין לשלחם לכדוק ומ"מ אס קסה לו לסזור הבדיקה בעלמו (ט) יכול לכקס לאחר סיפיענו ואותו אחר א"ל לברך ככל הבדיקה מנהו אמת היא וכבר בירך הכע"ב עליה: (יב) וטוהג"ס להניח. היינו חמץ קספ שלא יתפרר וגם במקום משומר מפני התינוקות והעכברים: (יג) ומיהו כו'. חולק ע"ז דאין כאן כשם ברכה לבטלה (י) דק הוא המנהו לכדוק ההמץ ולהפס אחריו שמא ימלא ואם לא ימלא אין בכך כלום והע"ז כתב עוד דהברכה קאי על מה שיבער למחר כודאי מה שישייר מאכילתו אלא שמהיום מתחיל ע"י הבדיקה וכנ"ל בסיומן תל"א וכן הסכימו (יא) אחרונים לדינא ופיין כח"י שכתב (יב) דמ"מ אין כדאי לבטל מנהג של ישראל ועיי"ש שנתן טעמים להנהגה וגם האר"י ז"ל כתב מנהג זה וסיניח יו"ד פתיתים אכן יש לומר הרכה ר"ל יאכד אסד מן ספתיסין ופיין כס"ס:

(א) לאור סנר. וכל"ל י"ד שאז (א) בני אדם מלוויס כבתיס ואז סנר יפס אז לכדיקט (ב) משא"כ כיוס אין סזור מנחיר ככלילה אסקנו הבדיקה דוקא ע"י אור סנר שעל ידה יוכל לכדוק גם כחורין וסדקיין ואס הקדיס וכדק יוס י"ג לסזר סנר (ג) לר"ך לסזור ולכדוק ליל

שער הציון

(ס) שפחו דהליכה כו הוי הפסק וכדעת הפד"ת ופיין כחך יעקב כסס בית הלל: (ו) וכדיקת חמץ הוא דרכן והימנוהו רכנן כדרכנן: (ז) מ"א ודק יוסף וסנר סלס ומקו"ח וס"א: (ח) ח"י וס"ר ומקו"ח: (ט) עיי"ש וססכ"ס עמו כחך יוסף ודלא כח"י וכפיין זה כסב ג"כ סח"א: (י) סנר"י ופ"ע סהג"ל: (יא) סנר"א וסח"יקו ג"כ סח"א וכן סניח סח"י כסס סר"כ"ד ולדעת סט"ו יותר טוב לכתחלה שלא להניח שמא יאכד: (יב) וכפתחי תשובס כפי"א כסס עמך סלכס דכסיוס ססמכסג לככד ולנקות סניח מכל כסש חמץ קודס ליל י"ד יש למנהג זה יסוד סדינא עיי"ש: (ה) גמרא: (ג) רש"י אר"ן כסס סיכוסלמי: (ג) אחרונים: